

25.7.2022 / pva

Kunnanhallituksen vastine tarkastuslautakunnalle

Tarkastuslautakunta on viimeistellyt ja allekirjoittanut arviointikertomuksen vuodelta 2021 kokouksessaan 19.5.2022 § 20. Valtuusto päätti 17.6.2022 § 35 tarkastuslautakunnan puheenjohtajan selostuksen pohjalta, että tarkastuslautakunta esittää arviointikertomuksen valtuustolle tiedoksi ja pyytää kunnanhallituksen antamaan vastaukset tehtyihin kysymyksiin syyskuuhun mennessä.

Tarkastuslautakunta on kiinnittänyt huomiota erityisesti (lautakunnan painopistealueet) *sisäiseen valvontaan, riskien hallintaan ja konserniohjaukseen*. Tarkastuslautakunta viittaa arviointikertomuksessa kunnanjohtajalta saamaansa selvitykseen em. asioista. Lautakunta esittää, että kunnanhallitus selvittää, mistä sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan puutteet ja ongelmat johtuvat mukaan lukien konsernivalvonta. Tarkastuslautakunta ei juurikaan ole yksilöinyt havaitsemiaan puutteita ja ongelmia, joten niihin on haasteellista ottaa kantaa. Kunnanhallitus on esittänyt valtuustolle selvityksen sisäisestä valvonnasta, riskien hallinnasta ja konserniohjauksesta tilinpäätöksessä 2021, jonka valtuusto on hyväksynyt (kvalt 17.6.2022 § 36). Selvitys on tämän kunnanhallituksen vastuksen lopussa.

Tarkastuslautakunta on nostanut ymmärrettävästi esille haasteet, joita liittyy talousarviossa esitettävien *tavoitteiden asettamiseksi* siten, että ne olisivat mitattavissa ja siten niiden toteutumisaste raportoitavissa läpinäkyvästi. Talousarvion laadintaohjeessa on tätä pyritty viime vuosina korostamaan, siinä kuitenkin täysin onnistumatta. Talousarvion yhtenäinen rakenne lisää toiminnan ja talouden suunnittelua ja seurantaa. Toimialajohtajat valmistelevat talousarvioehdotuksensa virkavastuulla ohjetta noudattaen ja pyrkivät kirjaamaan tavoitteet mahdollisimman selkeästi kunnanhallituksen ja valtuuston hyväksyttäväksi.

Tarkastuslautakunta esittää, että on selvitettävä, mistä johtuvat *puutteet kiinteistöjen korjauksissa* ja mistä johtuvat *koulu-päiväkotiprojektin laiminlyönnit*, jotka näkyvät ylimääräisinä töinä ja kustannuksina. Arviointikertomuksesta ei ilmene, mihin puutteisiin kiinteistöjen korjauksissa viitataan. Tarkastuslautakunnalla on oletettavasti tiedossa Pelkosenniemen asukasluvun pitkäaikainen väheneminen, joka on johtanut muun muassa vuokra-asuntojen vajaakäyttöön, joka puolestaan on johtanut siihen, että asuntojen kuntoa ei vuosien saatossa ole kyetty ylläpitämään vuokratulorahoituksella, vaan kunta on joutunut tukemaan vuokratalo-yhtiötä taloudellisesti. Mitä koulu-päiväkotirakennusurakkaan tulee, kunnanhallitus edellyttää toki taloudellisen loppuselvityksen laatimista urakasta, kunhan se valmistuu. Tässä yhteydessä arvioidaan myös vastuukysymykset.

Tarkastuslautakunta on nostanut arviointikertomuksessa esille myös *kunnan henkilöstötilanteen* ja erityisesti sen vaihtuvuuden, joka tarkastuslautakunnan mielestä mukaan aivan liian nopeaa. Arviointikertomuksesta ei ilmene, mihin lautakunta perustaa käsityksensä. Tarkastuslautakunta esittää myös kysymyksen siitä, mistä vetovoiman puute saada osaavaa henkilöstöä auki oleviin tehtäviin johtuu.

Kunnanhallitukselle on annettu kunnanjohtajan toimesta 3.2.2022 henkilöstökatsaus, jossa on selvitetty toimenpiteitä, joilla henkilöstön hyvinvointia ja esimiestyötä on pyritty viime vuosina tukemaan:

- säännölliset johtoryhmän ja laajennetun johtoryhmän kokoukset
- säännöllisesti henkilöstötilaisuudet (henkilöstöinfo kh:n kokouksen jälkeen)
- tavoite yt-ryhmän toiminnan kehittämiseen

- henkilöstön virkistyspäivät ja joulutapahtumat
- panostaminen sisäiseen viestintään, kuten intrauudistus 2021 ja viestintäohje
- panostaminen henkilöstö- ja koulutussuunnitelman laadintaan (ei toteutunut suunnitellusti)
- vakanssien ja kelpoisuusehtojen tarkistaminen 2020
- kunnanhallitukselle on tiedotettu johtoryhmän kasaantuneesta työtilanteesta useaan otteeseen
- hallinto- ja sivistysjohtajan tehtävien yhdistäminen: 2 valitusta hallinto-oikeuteen valtuuston päätöksestä (yksi perusteluista kaikissa työsuojelullinen näkökulma)
- työhyvinvointikysely keväällä 2020 -> suunnitelma: uusitaan Terveystalon kanssa 2022
- työhyvinvointikyselyn johdosta tehtyjä toimenpiteitä:
 - o kysely käsitelty kunnanhallituksessa kahdesti, ja se pohjalta mm. toimintatapaa epäasiallisesti kokemassa tilanteessa on selkiytetty (ohje on ollut, mutta ei riittävästi kommunikoitu)
 - o henkilöresurssia keskushallinnossa on pyritty turvaamaan/lisäämään
 - o kehityskeskustelukäytännöstä on muistutettu esimiehiä
- työterveyspalveluihin on sisällytetty sairaudenhoito ja uusi palvelutuottaja on aloittanut 1.1.2022
- hyvinvointiseteli ePassin käyttöönotto 2022
- kunnanjohtaja on käynyt useita kahdenkeskisiä keskusteluita sekä esimiesten että työntekijöiden kanssa hankalista työilmapiiriin vaikuttavista asioista
- poislähtökeskusteluja on käyty useiden henkilöiden kanssa, kuten hyvinvointi/hallinto- ja sivistysjohtajat (kolme henkilöä)
- haasteita henkilöstöjohtamiseen panostamisessa, esim. kolmen vuoden aikana on ollut runsaasti henkilöstövaihdoksia (kuten edellä), jolloin vuoden sisällä (2021) on ollut kolme eri hallintojohtajaa
- hallintosääntöuudistus -> organisaatiouudistus 2022 käynnissä (tavoitteisiin kuuluu lisäpanostus henkilöstöjohtamiseen)
- työhyvinvointisuunnitelman laatiminen sisältyy vuoden 2022 tavoitteisiin
- ajankohtaista uusien työsuojeluvaltuutettujen valinta ja työsuojelutoimikunnan vahvistaminen

Pelkosenniemen kunta on osallistunut viime vuosina useisiin työhyvinvointihankkeisiin, joista merkittävin Lapin liiton hallinnoima hanke on vuosina 2021 – 2022 tarjonnut tilaisuuksia johdolle, koko henkilökunnalle ja luottamushenkilöille. Hankkeisiin on sisällytetty työhyvinvointikyselyitä, joiden pohjalta on kohdistettu hyvinvointia ja jaksamista tukevia toimenpiteitä. Kunnanhallitus käy mielellään tarkastuslautakunnan kanssa vuoropuhelua siitä, miten henkilöstön työhyvinvointiin voidaan vaikuttaa myös luottamushenkilöiden taholta.

Jatkossa kunnassa on mahdollista panostaa henkilöstöjohtamiseen entistä enemmän, kun hallintosääntö 1.8.2022 astuu voimaan ja siinä suunnitellut henkilöresurssimuutokset saadaan toteutettua. Muutokset tuovat lisäresurssia sekä henkilöstöjohtamiseen että muihin tehtäviin, joissa henkilöstön on tiedetty kuormittuneen liiaksi. Myös syksyllä 2022 vahvistettavaan Pelkosenniemen kuntastrategiaan 2022-2020 sisältyy lukuisia tavoitteita ja toimenpiteitä, jotka pyrkivät edistämään kunnan veto- ja elinvoimaisuutta myös työnantajana.

Lopuksi kunnanhallitus esittää käsityksensä, että **sisäiseen valvontaan, riskienhallintaan ja konserniohjaukseen on viime vuosina panostettu aiempaa enemmän.** Erityisesti konserniohjausta on tiukennettu valtuustokauden vaihtumisen jälkeen vuoden 2021 loppupuolella, kun uudet luottamushenkilöt ovat perehtyneet tehtäviinsä konserniyhtiöiden hallituksissa. Vaikka varsinainen sisäisen valvonnan ohje ja konserniohje vaativat päivittämistä, kuten valtuustolle on raportoitu, on kunnassa päivitetty tai laadittu useita uusia toimintaohjeita, joiden on nähty toteuttavan akuutisti ja konkreettisesti sisäistä valvontaa ja riskienhallintaa. Esimerkkinä Rekrytointiohje (kh 11.11.2021 § 330), Työllisyyden edistämissuunnitelma (kh

9.2.2021 § 35), Viestintäohje (kh 9.2.2021 § 36), Viranhaltijapäätökset ja niiden julkaiseminen -ohje (kh 30.3.2021 § 106), Tietoturva- ja tietosuojaohje (kh 8.4.2020 § 69), Hankintaohje (kh 4.6.2020 § 130) ja Projektiohje (kh 20.10.2020 § 230). Jatkossa olisi toivottavaa, että tarkastuslautakunta kiinnittäisi huomiota kunnassa myös sellaisiin uudistuksiin ja parannuksiin, joita on tehty valtuuston asettamien tavoitteiden toteuttamiseksi.

Tilinpäätöksessä 2021 on valtuustolle annettu selvitys sisäisestä valvonnasta, riskienhallinnasta ja konserniohjauksesta seuraavasti:

Sisäisen valvonnan järjestäminen

Kunnan toiminnan ja talouden suunnittelua ja seuranta ohjataan useassa laissa, kuten kuntalaissa, terveydenhuoltolaissa sekä laissa työnantajan ja henkilöstön välisestä yhteistoiminnasta. Kunnan toiminnan ja talouden suunnittelu ja seuranta on moniportainen prosessi, joka edellyttää eri toimijoiden saumatonta yhteistyötä ja aikatauluttamista. Lainsäädännön täytäntöönpanoa tukemaan on kunnassa käytössä vuosikello, joka ottaa huomioon lainsäädännön vaatimukset. Kunnan vuosikello on päivitetty (kh 10.6.2019 § 141).

Toiminnan ja talouden suunnittelu

Vuoden 2021 talousarvio on laadittu kunnanhallituksen hyväksymien suunnitteluohjeiden (Toiminnan ja talouden suunnittelun perusteet 2020 - 2022 -ohjeen; kh 27.8.2019 § 180) mukaisesti. Ohjeen tarkoituksena on vahvistaa talousarvion yhteyttä kuntastrategiaan, yhdenmukaistaa talousarviokirjan sisältöä sekä selkiyttää tavoitteita ja vastuita, ja siten tukea sisäistä valvontaa.

Talousarvion laadinta pohjautuu aiempien vuosien tapaan käyttösuunnitelmatasoiseen suunnitteluun, ja talousarvio on laadittu mahdollisimman realistiseksi ottaen huomioon toiminnalliset tavoitteet kuntalain edellyttämällä tavalla.

Kunnanvaltuusto hyväksyi kokouksessaan 15.12.2020 § 77 kunnan talousarvion vuodelle 2021 sekä taloussuunnitelman vuosille 2022 - 2023. Kunnanhallituksen vahvistama vuoden 2021 talousarvion täytäntöönpano-ohje toimii hallintosäännön ohella vuoden 2021 täytäntöönpanon säätelevänä ohjeena, ellei kunnanhallituksen päätöksistä toisin ilmene. Talousarvion täytäntöönpano-ohje koskee kaikkia kunnan organisaation toimielimiä ja tilivelvollisia. Tilivelvolliset on vahvistettu talousarviossa. Täytäntöönpano-ohjetta on noudatettava myös konsernin tytäryhteisöissä, jollei niitä koskevasta lainsäädännöstä, yhtiöjärjestyksestä, kunnan konserniohjeesta tai muusta säännöstä muuta johdu. Talousarvion täytäntöönpano-ohjeessa edellytettiin muun muassa käyttösuunnitelman laatimista ja laskujen tarkastajien ja hyväksyjien vahvistamista aiempien vuosien tapaan.

Täytäntöönpano-ohjeessa korostettiin kunnanhallituksen ja valtuuston talousarvioon tekemiä muutoksia talousarvioehdotuksiin näiden. Lautakuntien tuli käsitellä valtuuston hyväksymät talousarvioon perustuvat käyttösuunnitelmat helmikuun 2021 loppuun mennessä. Mikäli lautakunnan esitykseen on tullut muutoksia, on olennaiset muutokset selostettu talousarvion käsittelypykälissä. Taloudellisten tavoitteiden osalta mahdolliset muutokset ilmenevät talousarviokirjasta vastuualuekohtaisesti.

Käyttösuunnitelmilla lautakunta jakaa valtuuston toimialoille hyväksymät määrärahat organisaationsa eri vastuualueille. Käyttösuunnitelmat on tarkoituksenmukaista laatia sillä tarkkuudella ja tasolla, että taloudellinen ja toiminnallinen vastuu muodostuu organisaatiossa selkeäksi, ja toiminta on tarkoituksenmukaista.

Konserniyhtiöitä pyydettiin ilmoittamaan annetulla lomakkeella seuraavat tiedot liitettäväksi Pelkosenniemen kunnan talousarvioon 2021 ja taloussuunnitelmaan 2022 – 2023: olennaiset muutokset vuosina, taloussuunnitelma ja toiminnalliset tavoitteet.

Sisäisen valvonnan ohjeen päivitystarve on todettu jo usean vuoden ajan, mutta ohjeen päivitystä ei ole kyetty toteuttamaan viime vuonnakaan suunnitellusti. Sisäisen valvonnan ohjeen päivitys sisältyy vuoden 2022 talousarviossa asetettuihin tavoitteisiin.

Sisäisen valvonnan ohje olisi tarpeen päivittää mahdollisimman pian, jotta henkilökunnalla olisi mahdollisimman yhtenäinen käsitys sisäisen valvonnan käsitteestä ja tarkoituksesta sekä siitä, millaisia tehtäviä sisäinen valvonta tarkoittaa eri roolien näkökulmasta, kuten tilivelvollisten, esimiesten ja koko henkilökunnan. Sisäinen valvonta tulisi sisällyttää selkeämmin johtamis- ja päätöksentekoprosesseihin. Sisäiseen valvontaan sisältyvässä riskienhallinnassa tulisi kiinnittää entistä enemmän huomiota kunnan strategisten ja talousarviossa asetettujen tavoitteiden saavuttamiseen sekä toiminnan häiriöttömyyden ja jatkuvuuden turvaamiseen.

Toiminnan ja talouden seuranta ja raportointi

Vuoden 2021 toiminnan ja talouden raportointiaikataulua on ohjannut kunnan vuosikello. Talousarvion 2021 täytäntöönpano-ohjeessa on korostettu, että talousarviossa esitettyjen toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden saavuttamisesta ja raportoinnista vastaavat tilivelvolliset ja muut vastuuhenkilöt toimialueellaan. Tilivelvolliset toimielimet raportoivat toiminnastaan kunnanhallitukselle ja -valtuustolle. Raporteissa on tuotava selkeästi esille, onko tavoite toteutunut sekä panostettava mahdollisten poikkeamien selvittämiseen hallintosäännön mukaisesti.

Mikäli määrärahat uhkaavat ylittyä, on toimielinten ryhdyttävä viipymättä toimenpiteisiin ylityksen estämiseksi. Tilivelvollisten on ensisijaisesti hoidettava uhkaavat ylitykset toimivaltaansa kuuluvilla toimenpiteillä. Mikäli toimielin ei kykene ratkaisemaan määrärahojen riittävyysongelmaa toimivaltaansa puitteissa, on se tuotava kunnanhallituksen ja valtuuston käsittelyyn mahdollisimman pian, kuitenkin viimeistään lokakuun loppuun mennessä. Määrärahan muutosesityksessä on selvitettävä myös muutoksen vaikutus toiminnallisiin tavoitteisiin ja tuloarvioihin. Vastaavasti toiminnallisia tavoitteita ja tuloarvioita koskevassa muutosesityksessä on selvitettävä muutoksen vaikutus määrärahoihin.

Vuonna 2019 tilivelvollisuudet selkiytettiin samalla kun kuntaa otettiin käyttöön uusi yhtenäinen talousarviokirjan rakenne, joka selkiyttää vastuukokonaisuuksia ja parantaa niiden suunnittelua, ohjausta ja seuranta. Vuosien 2020 – 2022 talousarvion perusteet ovat noudattaneet vuonna 2019 luotua rakennetta, mikä tukee myös ulkopuolista arviointitoimintaa, kuten tilintarkastajan ja tarkastuslautakunnan toimintaa. Kunnan laskentatunnisterakenne on päivitetty automaattisen talousraportointiuudistuksen (AURA) käyttöönoton yhteydessä syksyllä 2020, ja sitä on täydennetty vuoden 2021 aikana.

Automaattinen talousraportointiuudistus (AURA)

Kuntien ja kuntayhtymän lakisääteinen raportointi tilastokeskukselle siirtyi 1.1.2021 alkaen valtionkonttorille. Lainsäädäntökokonaisuuden lakiosuus annettiin eduskunnalle hallituksen esityksenä kuntien taloustietojen tuottamista ja raportointia koskevaksi lainsäädännöksi (HE 60/2019). Kysymys on kuntien automaattisesta taloustietouudistuksesta (AURA), jossa kunnan tilikartta ja laskentatunnisterakenne on päivitetty kansallisten ohjeiden mukaisesti.

Automatisoidun taloustiedon toimittaminen edellyttää määrämuotoista rakenteista tietoa, jossa kunnan laskentatunnisterakenteessa olevat kustannuspaikat tulee sitoa palveluluokkiin 1.1.2021 alkaen sekä päivittää kunnan tietojärjestelmien asiakasrekistereihin sektoriluokitukset. Kuntien ja kuntayhtymien palveluluokitus korvaa aiemman tilastokeskuksen tehtäväluokituksen. Luokitus koskee kuntien ja kuntayhtymien palveluita vuodesta 2021 alkaen.

Kunnan johtamisessa toimivalta ja päätöksenteko jäsenyivät hierarkkisesti. Johtamisjärjestelmässä ylimmällä oleva toimija ohjaa alemmalla olevaa. Kuntalain taloussäännöksiin sisältyvänä periaatteena on laskelmien suunnittelun ja seurannan yhdenmukainen rakenne. Tulos- ja rahoituslaskelman rakenne ja tietosisältö ovat pääpiirteissään yhtenevät talousarviossa ja tilinpäätöksessä. Pelkosenniemen kunnassa on osa valtuustotason tavoitteista asetettu toimialatasolle ja osa vastuualue- tai jopa palveluyksikkötasolle. Tämä ei ole edellä mainitun kuntalain hengen mukaista, ja on korjattu talousraportoinnin AURA-uudistuksen myötä. Kuten talousarviokirjassa on kuvattu, vuoden 2021 talousarvio on vielä laadittu vuoden 2020 – 2023 talousarvioperusteiden (kh 27.8.2019 § 180) mukaisesti, mutta sen toteutumisesta raportoidaan uusien palveluluokkien ja sektoreiden kirjaussääntöjen edellyttämällä tavalla.

On huomioitava, että vuoden 2021 talousarvio on laadittu ns. vanhan tilikartan ja laskentatunnisterakenteen pohjalta. Vuoden 2021 ostolaskuihin ja muihin maksutositteisiin on tehty tarvittavat AURA-yhteensopivat palvelutehtävä- ja muut laskentatunnisteet, jotta tulot ja menot on saatu kohdistettua ja raportoitua valtionkonttorille AURA-rakenteisena. Kuntien raportointi valtiokonttorille tapahtuu kansallisen vuosikellon mukaisesti.

Talousarvioon 2021 määrärahoihin ja tuloarvioihin on tehty tarvittavat AURA-muutokset, joissa on kysymys sisäisten erien kirjaustavan ja kustannusten jakoperusteet muutoksista. Ne kohdistuvat sisäisiin palvelujen ostoihin ja vuokramenoihin yhteensä 613 978 euron suuruisina sekä sisäisiin myyntituloihin ja vuokratuottoihin yhteensä 617 741 euron suuruisina. Määrärahasiirrot on hyväksytty valtuustossa 16.12.2021 § 95. AURA-muutokset aiheuttivat raportointihaasteita tilikauden aikana, ja niistä on selostettu kunnanhallitukselle useaan otteen tilikauden 2021 aikana ja valtuustolle kesäkuussa 2021. Vuoden 2022 talousarvio on laadittu automaattisen taloustietouudistuksen (AURA) edellyttämällä tavalla.

Sisäisen valvonnan toteutuminen

Hallintosäännön mukaisesti kukin toimielin ja viranhaltija seuraavat omalta osaltaan asetettujen tavoitteiden ja talousarvion toteutumista. Menojen lisäksi erityistä huomiota on pyydetty kiinnittämään myös tuloarvioiden ja investointien toteutumiseen muistaen kuitenkin sitovuustasot. Tarvittaessa on tehty valtuustolle esitykset merkittävistä muutoksista talousarvioon heti, kun se seurannan ja toteutumisen aste ja taloudellinen lopputulos huomioon ottaen on ollut mahdollista.

Talouden ja toiminnan seuranta on toteutettu valtuuston vahvistavan hallintosäännön mukaisesti. Kunnanvaltuustolle, kunnanhallitukselle ja lautakunnille on raportoitu toiminnan ja talouden kehitymisestä talousarvion täytäntöönpano -ohjeen mukaisesti neljännesvuosittain. Talouden kehittymistä on arvioitu maaliskuun, kesäkuun, syyskuun ja joulukuun lopun tilanteista. Kesäkuun toteumaraportti on esitetty laajempaan sisältäen myös toiminnallisten tavoitteiden toteutumisen raportoinnin. Vuoden 2021 raportoinnissa kunnassa oli erityisiä haasteita AURA-uudistuksesta johtuen.

Tulojen laskuttamisesta on pyritty huolehtimaan ajallaan ja perintää hoitamaan vakiintuneen käytännön mukaisesti. Näissä on kuitenkin ollut vuonna 2021 jonkin verran viivettä taloushenkilöstön vaihdoksista johtuen.

Vakinaisten virkojen ja toimien täyttämässä sekä määräaikaisten viranhaltijoiden ja työntekijöiden palkkaamisessa on toimittu hallintosäännön mukaisesti. Vuonna 2020 kunnanhallitus on asettanut sisäisen valvonnan painopisteeksi seuraavat: määräaikaisten työsopimusten lainmukaisuus, päätösten täytäntöönpanon seuranta ja avustusten myöntäminen. Vuonna 2021 työsopimusten määräaikaisuuden perusteisiin kiinnitettiin erityinen huomio, jonka johdosta kunnanhallitus vahvisti rekrytointiohjeen (kh 11.11.2021 § 330). Viranhaltijapäätöksistä ilmoittamisesta ja niiden julkaisemista annettiin erillinen kunnanhallituksen hyväksymä ohje (kh 30.3.2021 § 106). Myös vuonna 2019 vahvistetun toiminta-avustusten myöntämistä koskevan ohjeen soveltamiskäytäntöä tarkennettiin vuonna 2021.

Sisäistä valvontaa on toteutettu edelleen myös siten, että lautakunnissa on ollut kunnanhallituksen edustajalla läsnäolo- ja puheoikeus. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että lautakuntien kokouksissa on pääsääntöisesti aina paikalla joko kunnanjohtaja, kunnanhallituksen puheenjohtaja tai kunnanhallituksen jäsen. Lisäksi läsnäolo- ja puheoikeus on valtuuston puheenjohtajalla. Lautakuntien pöytäkirjat on tuotu kunnanhallitukselle jälkikäteen tiedoksi.

Johtoryhmätyöskentelyä on kehitetty vuodesta 2019 lähtien tietoisesti. Johtoryhmä on kokoontunut säännöllisesti, ja sen muistiot on julkaistu intrassa koko henkilökunnan nähtäväksi. Johtoryhmässä on käyty läpi ajankohtaisia asioita, ja tuolloin on nopeastikin reagoitu esimerkiksi talouteen, rahoitukseen tai henkilöstövajeeseen liittyvään tai johonkin muuhun riskienhallinnan kannalta olennaiseen asiaan. Toimialajohtajien on edellytetty tuovan keskeisiä ajankohtaisia asioitaan johtoryhmän käsittelyyn, mutta tämä toimintatapa ei ole vakiintunut.

Sisäistä valvontaa on suoritettu kaikilla esimiestasoilla osana normaalia päivittäistä työtä. Tilikauden aikana ei ole havaittu merkittäviä puutteita.

Sisäistä valvontaa tukee tarkastuslautakunnan ja muiden viranomaisten tekemä ulkoinen tarkastus ja valvonta. Tarkastuslautakunnan arviointikertomuksessa 2020 esittämiä kehittämiskohteita on pyritty edistämään. Esimerkiksi päätöksenteon esteellisyyksien seurantaan on kiinnitetty huomiota erityisesti siten, että esteellisyyksien seuranta on pyydetty lisäämään toimielimen järjestäytymispykälään (kokouksen laillisuus ja päätösvaltaisuus). Tarkastuslautakunta on kiinnittänyt huomiota niin kutsuttujen vaarallisiin työyhdistelmiin, ja nämä on pyritty taloudenpidossa estämään.

Kunnan johtamisjärjestelmän uudistus

Hyväksyessään talousarvion vuodelle 2021 päätti valtuusto myös kunnan johtamisjärjestelmän uudistuksesta. Pelkosenniemellä on otettu käyttöön valtuusto-kunnanhallitus -malli valtuustokauden vaihtuessa 1.8.2021. Ei-lakisääteisten hyvinvointilautakunnan ja teknisen lautakunnan toiminta on samalla päättynyt ja niiden toimivalta ja tehtävät ovat siirtyneet pääosin kunnanhallitukselle. Rakennusvalvontaviranomaisen tehtäviä varten on perustettu rakennuslautakunta.

Valtuusto-kunnanhallitus -malli on selkiyttänyt kunnan toimintaa ja lisännyt läpinäkyvyyttä kunnanhallituksen suuntaan, kun hallintokerroksia on vähemmät ja asiat eivät kierrä enää lautakuntien kautta. Malli antaa kunnanhallitukselle mahdollisuuden puuttua helpommin havaitsemiinsa epäkohtiin ja kehittää kunnan toimintaa.

Valtuustokauden vaihtumisen jälkeen kunnanhallitus on päättänyt hallintosäännön uudistuksesta, jossa otetaan huomioon tuleva sosiaali-, terveys- ja pelastuspalveluiden siirtyminen hyvinvointialuille 1.1.2023 alkaen. Hallintosääntöuudistuksen valmistelussa on koettu tarpeelliseksi tarkastella myös laajemmin jäljelle jäävän kuntaorganisaation rakenne ja johtamisjärjestelmä.

Arvio merkittävimmistä riskeistä ja epävarmuustekijöistä

Kunnassa ei ole ajantasaista riskien kokonaisarviointia. Riskejä on kuitenkin pyritty tietoisesti pienentämään, kun niitä on havaittu. Esimerkiksi kunnan taloushallinnon haavoittuvuutta pyrittiin pienentämään selvittämällä mahdollisuutta siirtää sähköiset prosessit palvelukeskuksen hoidettavaksi, mutta tähän ei saatu ratkaisua vuonna 2020 kunnanhallituksen päätösten johdosta (Kh 1.9.2020 § 191).

Seuraavassa esitetään arvio kunnan merkittävimmistä riskeistä ja epävarmuustekijöistä.

Henkilöstöresurssit

Pelkosenniemen vähäinen henkilöstömäärä on yksi kunnan suurimmista haavoittuvuustekijöistä. Pienessä työyhteisössä sijaisjärjestelyt ovat tehtävästä riippuen vähäisiä, tehtäväkokonaisuudet voivat olla poikkeuksellisen laajoja, ja kuntien alati lisääntyvät tehtävät ja vastuut kuormittavat henkilökuntaa huolestuttavasti.

Joihinkin tehtävien henkilöstömitoitusta ohjaa lainsäädäntö, kuten ikäihmisten hoivapalveluita ja varhaiskasvatusta, ja niissä on mitoitusta seurattu päivittäin ja pyritty huolehtimaan niiden toteutumisesta. Sijaisten, varsinkin kelpoisuusehdot täyttävien henkilöiden, saamisessa on ollut ajoittain vaikeuksia. Lakisääteistä henkilöstömitoitusta ei kuitenkaan ole kaikissa tehtävissä, kuten teknisen palveluiden tai hallinnon tehtävissä.

Joihinkin tehtäviin, kuten talous- ja sosiaalipalveluiden tehtäviin, on ollut välttämätöntä ottaa määräaikaista lisätyövoimaa, jotta lakisääteiset tehtävät on kyetty hoitamaan. Taloushallinnon haavoittuvuus on osin realisoitunut vuonna 2021 henkilökunnan pitkäaikaisten poissaolojen muodossa, ja koska sijaisjärjestelyillä ei onnistuttu täysin paikkaamaan tilannetta. Myös IT-hallinnossa on riskejä, joita on pyritty ennakoimaan ostopalveluina hankituilla sijaisjärjestelyillä, mutta jotka ovat osin toteutuneet.

Ajankohtaisena henkilöstöön ja talouteen liittyvänä riskinä todettakoon lisäksi kunnallisen virka- ja työehtosopimukseen liittyvä sopimukseton tila. Kunta-alan sopimukset olivat voimassa 28.2.2022. asti. Neuvottelut uusista työ- ja virkaehtosopimuksista alkavat alkoivat 11. tammikuuta. Sopimusratkaisu neuvotellaan kuudelle sopimusosalalle, jotka koskevat noin 425 000 palkansaajaa. Ennen tilinpäätöksen 2021 vahvistamista on jo toteutettu työtaistelutoimia, kuten ylityö- ja työvuoron vaihtokieltoja, joiden jatkosta eikä kestosta ole tällä hetkellä tietoa. Tietoa ei luonnollisesti ole myöskään sopimuksen tuloksesta tai sen taloudellisesta vaikutuksesta kuntatalouteen.

Talous

Pelkosenniemen kunta on päättänyt rakentaa (kvalt 9.10.2017 § 90) uuden koulu-päiväkodin kunnan keskustajamaan. Rakennustyöt ovat edenneet siten, että perusopetuksen ja varhaiskasvatuksen toiminnan arvioidaan käynnistyvän uudisrakennuksessa, joka sijaitsee kirkonkylässä, vuoden 2022 alussa.

Valtuusto on päättänyt (02.06.2020 § 27), että uusi koulu-päiväkotitoimitus rahoitetaan 5 200 000 euron lainalla. Laina-aika on 21 vuotta, ja ensimmäinen vuosi on lyhennyksistä vapaa. Viimeinen erä on 2 000 000 euroa. Vuotuinen rahoituskustannus (lyhennykset ja korot) jää nykyisellä korkotasolla alle 200 000 euron. Rakennuksen taloudelliseksi poistoajaksi on päätetty 40 vuotta (kh 19.5.2020 § 117).

Lainamäärä nousi 1,70 milj. eurolla vuonna 2021 ja kunnan lainakanta on 5,96 milj. euroa tehden 6 446 euroa/ asukas. Kunnalla on lainasaamisia 2 315 milj. euroa. Rahoitusriskin arviointia tehdään säännöllisesti ja tarvittaessa korkoriskin suojausta tarkistetaan.

Kunnan velkamäärä

Viime valtuustokaudella talousasiantuntijat selvittivät valtuutetuille kunnan talousnäkymiä ja osoittivat mm. mitä sosiaali- ja terveystalouden korkea taso merkitsee kuntien taloudelle hyvinvointialueen käynnistyessä. Niiden pohjalta edellisen kauden kunnanhallitus raamitti Pelkosenniemen-Savukosken kuntayhtymän talousarvion laadintaa ja edellytti, että kuntaan laaditaan talouden tasapainottamissuunnitelma. Kuntayhtymän tiukentunut talouskehys johti muun muassa yhtymähallituksen päätökseen sulkea kesällä 2022 vuodeosasto Pelkosenniemellä sen vähäisen käytön vuoksi. Osastolla oli vuoden 2021 aikana keskimäärin kaksi sairaalahoitoa tarvitsevaa potilasta vuorokaudessa.

Kunnan talousarviot vuosille 2021 ja 2022 sisältävät talouden tasapainottamissuunnitelman (kvalt 15.12.2020 § 77, liite 1) kunnan talouden tervehdyttämistarpeisiin, jotka johtuvat ennen kaikkea varautumisesta velanhoitokustannuksiin. Tasapainottamissuunnitelma sisältää toimenpiteitä tulojen lisäämiseksi, kustannusten vähentämiseksi sekä tuottavuuden parantamiseksi.

Kunnan vuoden 2020 tilinpäätöksessä (kh 30.3.2021 § 103) on kunnan merkittävimmistä riskeistä ja epävarmuustekijöistä esitetty seuraavaa: "Yksi kunnan nykyisten tytäryhtiöiden toiminnan merkittävimmistä riskeistä on vuokrahuoneistojen käyttöasteen aleneminen, ja sen vaikutus käyttökorvaustuloihin ja kiinteistöjen ylläpitomahdollisuuksiin. Pääosan kunnan vuokrataloista omistaa ja hallinnoi Pelkosenniemen Vuokratalot Oy, jolle kunta on tehnyt 100.000 euron lisärahoituksen tekemällä merkinnän SVOP-rahastoon vuonna 2019, ja jonka pääomarahoitustarpeen on arvioitu jatkuvan vuonna 2021."

Kunnanvaltuusto hyväksyi 23.6.2021 § 27, että vuoden 2021 talousarvioon lisätään avustusmäärärahoja 60 000 euroa vuodelle 2021 ja 60 000 euroa vuodelle 2022. Avustusmäärärahat kohdistetaan niiden huoneistokorjauksien tekemiseen, jotka ovat edellytyksenä Kurkihyppyläntie 14 rakennusten purkamiseksi erillisen aikataulutetun suunnitelman mukaisesti, joka tulee esittää kunnalle.

Valtaosa Pelkosenniemen pitkään asumiskelvottomista asunnoista on kuluneen syksyn 2021 ja talven 2022 mittaan remontoitu, ja niihin on jo tullut uudet asukkaat. Osa vuokrataloista on päätetty purkaa, koska peruskorjaus tulisi liian kalliiksi.

Ottaen huomioon kunnan koulu-päiväkodin rakentamisesta johtuva huomattava velan määrän kasvu ja kunnan oman talouden tasapainottamissuunnitelma on kunnan pyrittävä kaikin keinoin poistamaan vuokratalojen aiheuttamia ylimääräisiä menoeriä. Niiden sijaan kunnan on kyettävä kohdistamaan vuokra-asuntokannan välttämättömiä kehittämistoimia Pyhätunturin alueelle erillisen suunnitelman mukaisesti. Valtuusto on hyväksynyt kunnan vuokra-asumisen kehittämissuunnitelman 4.11.2021 § 83.

Muut riskit ja niiden hallinta

Tietoturvaan on Pelkosenniemen kunnassa panostettu vuodesta 2019 lähtien. Kunnassa on toiminut säännöllisesti IT-ryhmä, joka johtaa kunnanjohtaja. IT-ryhmä on valmistellut vuonna 2020 kunnan tietoturvapoliittikan täytäntöönpanoon tietoturva- ja tietosuojaohjeen (kh 8.4.2020 § 69), joka on koulutettu koko henkilökunnalle ja kaikille luottamushenkilöille toukokuussa 2020. Kunnanhallitus edellytti myös henkilökunnan ja luottamushenkilöiden sitoutuvan ohjeen noudattamiseen allekirjoittamalla sitoumuksen. Valtuustokauden vaihduttua 1.8.2021 on perusteltua uusia koulutus ja päivittää tietoturva- ja tietosuojasitoumukset.

Kunnan vakuutusturva tarkistetaan vuosittain. Uudet kohteet vakuutetaan viipymättä, ja vakuutusten täydentämisestä huolehditaan omaisuuteen liittyvissä muutostilanteissa. Lakisääteisten vakuutusten lisäksi kunnalla on vapaaehtoisia vakuutuksia. Vuonna 2020 otettiin kunnassa käyttöön digitaalinen vakuutuskortti, joka tarjottiin koko henkilökunnalle hyödynnettäväksi. Samassa yhteydessä teroitettiin työntekijöitä ilmoittamaan aina esimiehelle sattuneesta tapatumasta ja vahinkoilmoituksen tekemisestä, vaikka vahinko ei vaatisikaan heti hoitoa. Vuoden 2021 aikana ei henkilökunnan tietoisuutta ja toimintatapaa vahinkotapahtumien tilanteissa ole suunnitelmallisesti vahvistettu.

Korruption ja lahjonnan torjunnassa avainasemassa on esteellisyyksien ja sidonnaisuuksien huomiointi. Sidonnaisuusrekisteri pidetään ajan tasalla tarkastuslautakunnan toimesta. Toimielinten kokouksissa esteellisten arviointiin on panostettu vuonna 2021, sillä kokouksen alussa päätettäessä järjestäytymisestä arvioidaan ja kirjataan mahdolliset esteellisyydet. Esteelliset henkilöt eivät osallistu asioiden valmisteluun, päätöksentekoon tai täytäntöönpanoon.

Kunnan hankintoja ohjaavat hankintalaki ja hankintaohjeet. Kunnan hankintapolitiikka on vahvistettu (kvalt 27.10.2019 § 46), ja sitä tukemaan on laadittu hankintaohjeet (Kh 4.6.2020 § 130), jotka sisältävät toimintaohjeet myös pienhankintojen tekemiseen. Hankintojen johtamisvastuu selkiytettiin vuonna 2020 hallintosääntöön. Henkilökunnalle suunnattua koulutusta tulee lisätä, samoin kuin ohjeeseen sisältyvien käytäntöjen luomista. Hankintojen kehittämiseen ei ole kyetty panostamaan riittävästi vuonna 2021 mm. henkilöstövaihdoksista johtuen.

Projektien käynnistämiseen ja hallintaan on myös kiinnitetty erityistä huomiota vuonna 2020. Kunnan projektiohje on laadittu (kh 20.10.2020 § 230). Ohjeen mukainen toiminta on selkiyttänyt projektien käynnistämiseen liittyviä toimivaltakysymyksiä sekä poikkihallinnollista yhteistoimintaa toimialojen välillä.

Ympäristöasiat

Kirjanpitolautakunnan kuntajaosto on antanut yleisohjeen ympäristöasioiden kirjaamisesta ja esittämisestä kunnan ja kuntayhtymän tilinpäätöksessä. Tilinpäätöksessä muualla esitettävien ympäristötietojen lisäksi toimintakertomukseen on syytä sisällyttää kuvaus niistä ympäristökysymyksistä, jotka vaikuttavat olennaisesti kunnan taloudelliseen tulokseen tai asemaan tai toiminnan kehitykseen.

Pelkosenniemen lämpölaitoksen ja koulun piha-alueelta löytyi kesällä 2019 öljyn pilaamaa maata. Kunta teki teknisen lautakunnan päätöksen 30.9.2019 § 46 mukaisesti PIMA-ilmoituksen (ilmoitus pilaantuneen maaperän ja pohjaveden puhdistamisesta) Lapin ELY-keskukselle.

Kohteen pilaantunut maaperä on puhdistettu pääsääntöisesti valtioneuvoston maaperän pilaantuneisuuden ja puhdistustarpeen arvioinnista antaman asetuksen (VNa 214/2007) sekä Lapin ELY-keskuksen 7.11.2019 antaman päätöksen (LAPELY/3433/2019, nro 23/2019) mukaisesti. Kaivannon itäseinämään sekä betonilaatan alle jääneiden öljyllä pilaantuneiden maa-ainesten aiheuttamaa ympäristö- ja terveyshaittaa on tarkasteltu kohdekohtaisella riskinarvioinnilla.

Arvioinnin perusteella öljyhiilivetyjen kulkeutumisesta ei aiheudu pinta- tai pohjaveden laadun olennaista heikkenemistä eikä ekologista haittaa. Lisäksi riskinarvioinnin perusteella nykytilanteessa maaperässä ja pohjavedessä esiintyvät öljyhiilivetyjakeet eivät kulkeudu uuden koulurakennuksen sisäilmaan sellaisina pitoisuuksina, joista aiheutuisi terveydellistä haittaa ihmisille. Puhdistuksesta ja riskiarvioinnista on laadittu 8.3.2021 päivätty loppuraportti. Lapin ELY-keskus on hyväksynyt 15.3.2021 päivätyllä päätöksellään (LAPELY/3433/2019) tehdyt puhdistustyöt ja 8.3.2021 laaditun raportin sekä kohdekohtaisen riskinarvioinnin.

ELY-keskuksen 15.3.2021 päivätyn päätöksen mukaisesti kohteen pohjaveden laatua tulee seurata alueelle asennetuista pohjavesiputkista kaksi kertaa vuodessa, alkaen 5/2021. Näytteistä tulee määrittää öljyhiilivetyjakeet. Tarkkailutulosten perusteella Lapin ELY-keskus päättää tarvittavista jatkotoimenpiteistä. Uuden koulurakennuksen sisäilman laatu tulee varmentaa Pelkosenniemen kunnan terveydensuojeluviranomaisen edellyttämällä tavalla. Mikäli alueen maankäyttö muuttuu, suoritetaan maankaivua kohteessa tai lämpölaitos puretaan, on maaperän pilaantuneisuus ja puhdistustarve arvioitava uudelleen.

Pelkosenniemen kunta on liittynyt vähähiilisyttä edistävään HINKU-verkostoon valtuuston 15.10.2021 § 70 päätöksellä. Kunnalla ei ole erillistä ympäristöraporttia.

Arvio kunnan todennäköisestä tulevasta kehityksestä

Yleinen taloudellinen tilanne, väestönkehitys ja työllisyys vaikuttavat merkittävästi Pelkosenniemen kunnan talouteen.

Erityisen uhan tulevaan kehitykseen on synnyttänyt kiristynyt sotilaallinen uhka, joka johtuu Venäjän hyökkäyksestä Ukrainaun 24.2.2022. Sotatila on synnyttänyt vakavan pakolaiskriisin, ja jo yli 3,2 miljoonaa ihmistä on paennut Ukrainaista tilinpäätöstä laadittaessa maaliskuun loppupuolella. Myös Suomi vastaanottaa osan pakolaisista.

Lisäksi iso valtakunnalliset uudistukset, kuten käynnissä oleva sosiaali- ja terveyspalveluiden sekä pelastustoimen tehtävien siirtäminen kunnilta hyvinvointialueiden tehtäväksi 1.1.2023 alkaen sekä suunniteltu työllisyyspalveluiden siirtyminen kuntien tehtäväksi 1.1.2024 alkaen, vaikuttavat kunnan tulevaisuuteen.

Yleinen taloudellinen tilanne

Valtiovarainministeriön joulukuussa 2021 julkaiseman talousennusteen mukaan Suomen BKT:n arvioidaan kasvavan 3,4 % v. 2021. Covid-19-pandemian pahentuminen vuoden 2021 lopulla lisää taloudenpitäjien epävarmuutta ja hidastaa talouskasvua tilapäisesti vuodenvaihteen ympärillä. BKT:n kasvu pysyy 3,0 prosentissa v. 2022, sillä usealla toimialalla tuotanto on edelleen pandemiaa edeltävän tason alapuolella. Talouden kasvu kuitenkin hidastuu ja BKT:n arvioidaan kasvavan 1,5 % v. 2023 ja 1,4 % v. 2024.

Ennusteessa oletetaan, että tautitilanteen heikentyminen hidastaa talouden toipumista vain hetkellisesti. Taudinkehitykseen, virusmuunnoksiin sekä rokotekattavuuteen liittyvä epävarmuus on uudelleen lisääntynyt.

Energian hinta pitää inflaatiota yllä vuodenvaihteen ympärillä ja kääntyy vähitellen alenevaksi vuoden 2022 aikana. Nopean inflaation taustalla on sekä kysyntä- että tarjontapuolen tekijöitä. Inflaation nousun oletetaan jäävän tilapäiseksi kysyntä- ja tarjontahäiriöiden vähitellen helpottaessa. Energian hintojen nousu on nähtävillä jo nyt helmikuussa 2022 alkaneen Ukrainan sodan seurauksena.

Julkisen talouden alijäämä pienenee voimakkaasti vuosina 2021 - 2023. Alijäämä ei kuitenkaan poistu kokonaan ripeän talouskasvun aikana. Myös velka suhteessa bruttokansantuotteeseen laskee väliaikaisesti talouden elpyessä ja alijäämän pienentyessä. Talouskasvun hidastuessa velkasuhde kääntyy uudelleen kasvuun.

Sote-uudistuksen vaikutus kuntatalouteen

Sote-uudistus muuttaa kuntien toimintaa ja taloutta olennaisesti. Uudistus on poistamassa kunnilta sosiaali- ja terveyspalveluihin liittyvien palveluiden menorakenteen, joka on kasvanut ainakin kuntien rahoituskykyyn nähden huomattavasti. Varsinkin pienillä kunnilla on ollut rajoitetut mahdollisuudet vaikuttaa näiden kustannusten nousuun. Samaan aikaan, menojen poistumisen myötä, kuntien tuloista ollaan leikkaamassa menoja vastaava osuus.

Kuntaliiton verkkosivuilta saadun tiedon mukaan koko maan tasolla uudistus on kustannusneutraali eli kuntataloudesta poistuu kokonaisuudessaan sama määrä kustannuksia ja tuloja. Yksittäisissä kunnissa tilanne voi olla kuitenkin toinen.

Tämänhetkisen tiedon mukaan kuntien verotuloja siirretään valtiolle siten, että kunnallisveroprosenttiin tehdään tasasuuruinen lähes 13 prosenttiyksikön leikkaus, ja kuntien yhteisövero-osuutta leikataan koko kuntataloudesta noin 500 miljoonalla. Kuntien talouden tasapainottamiseksi uudistukseen on sisällytetty kaksi valtionosuuteen sisältyvää tasauselementtiä: muutosrajoitin ja siirtymätasaus.

Muutosrajoitin kiinnittää 60 % siirtyvien menojen ja tulojen epätasapainosta osaksi valtionosuutta, minkä vuoksi se toimii porkkanana tai keppinä. Jos kunta onnistuu vähentämään sote-menojansa ennen uudistusta, saa kunta osan tästä hyödyistä itselleen. Muutosrajoitin lasketaan ennen siirtymätasausa.

Siirtymätasaus toimii perälautana, joka takaa sen, ettei yhdenkään kunnan talouden tasapaino muutu enempää kuin 100 euroa per asukas, suuntaan tai toiseen. Siirtymätasaus tarkastelee muutosta, ei tasoa. Mikäli kunnan talous on hyvässä kunnossa, on se sitä myös uudistuksen jälkeenkkin. Siirtymätasaus ei toisaalta pelasta niitä kuntia, joiden talous on nyt epätasapainossa.

Pelkosenniemen kunnan valtionosuudet ovat tämänhetkisen tiedon mukaan kääntymässä alijäämäiseksi. Valtiovarainministeriön uusimman (10/2021) kuntatalouden painelaskelman mukaan Pelkosenniemen kunnan talous kehittyi seuraavasti:

Tuoksen muodostuminen													
Käyvin hinnoin	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025						
	1000 €	1000 €	1000 €	1000 €	1000 €	1000 €	1000 €	%					
Toimintakate	-9 727	-9 383	-3,5 %	-9 634	2,7 %	-10 403	8,0 %	-3 390	-67,4 %	-3 483	2,8 %	-3 587	3,0 %
Verotulot	5 188	5 142	-1 %	5 778	12 %	5 662	-2 %	4 108	-27 %	4 008	-2 %	4 057	1 %
Kunnallisvero	2 826	2 923	3 %	3 129	7 %	3 243	4 %	1 798	-45 %	1 731	-4 %	1 776	3 %
Yhteisövero	357	407	14 %	535	32 %	410	-23 %	309	-25 %	288	-7 %	309	7 %
Kiinteistövero	2 005	1 812	-10 %	2 114	17 %	2 009	-5 %	2 001	0 %	1 988	-1 %	1 972	-1 %
Valtionosuudet	4 184	4 857	16 %	4 638	-4 %	5 077	9 %	-62	-101 %	-23	-63 %	-10	-56 %
Rahoitustuotoit/-kulut, netto	65	11		-33		-35		-16		-16		-15	
Vuosikate	-290	627		750		301		640		486		445	
Poistot	-251	-249		-261		-364		-310		-319		-328	
Satunnaiset erät, netto	0	0		0		0		0		0		0	
Tilikauden tulos	-541	378		489		-64		331		167		117	
Rahoitus ja laskennallinen paine vero-% muutokseen													
Vuosikate	-290	627		750		301		640		486		445	
Satunnaiset erät, netto	0	0		0		0		0		0		0	
Tulorahoituksen korjauserät	474	-350		39		39		39		39		39	
Tulorahoitus, netto	184	277		789		340		679		525		484	
Investoinnit, netto	-692	-1 386	100 %	-3 563	157 %	-200	-94 %	-150	-25 %	-2 064	1276 %	-2 115	2 %
Toiminnan ja investointien rahavirta	-508	-1 109		-2 773		140		529		-1 540		-1 631	
Toiminnan ja investointien rahavirran laskennallinen paine veroprosentin muutokseen (%-yks.)													
	4,0	8,4		19,7		-1,0		-2,9		8,8		9,1	
Lainakanta	2 310	4 768	106 %	7 541	58 %	7 402	-2 %	6 872	-7 %	8 412	22 %	10 043	19 %
Kassavarat	980	2 310		2 309		2 309		2 162		2 162		2 161	
Nettovelka	1 330	2 458		5 232		5 093		4 710		6 250		7 882	

Asukasluvun kehitys ja kuntastrategia

Epävarmuutta Pelkosenniemen kehittymiseen luo myös kunnan asukasluvun kehitys, joka on 2000-luvulla ollut pääosin aleneva. Väestömäärän säilyttämisen haasteisiin on kunnassa pyritty vastaamaan muun muassa panostamalla kaavoitukseen ja elinkeinoelämän kehittämiseen. Yritystoimintaa koko kunnan alueella on pyritty aktiivisesti tukemaan muun muassa erilaisilla kehittämishankkeilla ja -rahoituksilla.

Pyhän matkailualueella on kuluneina vuosina rakennettu voimakkaasti. Tällä hetkellä on käynnissä tai käynnistymässä useita hotelli- ja muita investointihankkeita yli 20 miljoonan euron arvosta.

Kohtuuhintaisille vuokra-asunnoille on kova kysyntä, ja niiden vähyyks uhkaa muodostua esteeksi Pyhän kehittymiselle.

Myös Pelkosenniemen kirkonkylälle tarvitaan kohtuuhintaisia pieniä asuntoja sekä työntekijöille että ikääntyvälle väestölle, jotka eivät enää pärjää nykyisessä omakotitalossaan etäällä kirkonkylästä.

Marraskuussa 2021 hyväksytty vuokra-asumisen kehittämissuunnitelma (kvalt 4.11.2021 § 83) on osa kunnan tulevaisuussuunnittelua, jolla pyritään poistamaan esteitä kunnan kehittymiselle. Myös käynnissä olevan maapoliittisen ohjelman tarkistamisen kautta haetaan keinoja asukasluvun kasvulle.

Kunnanhallitus päätti käynnistää kuntastrategian päivityksen (26.8.2021 § 231). Päivitystyö on edennyt laaja-alaisesti henkilökuntaa, kuntalaisia ja muita sidosryhmiä osallistaen kunnanhallituksen hyväksymän etenemissuunnitelman mukaisesti. Tarkoitus on, että uusi kuntastrategia, jossa mm. asukasluvun kasvulle asetettaneen tavoitteita, on valtuustossa vahvistettavana kesällä 2022.

Uuden koulu-päiväkodin investoinnin vaikutus kunnan talouteen

Merkittävänä Pelkosenniemen kunnan tulevaisuuteen vaikuttavana tekijänä on syytä tarkastella myös uuden koulu-päiväkodin vaikutusta. Kunnanvaltuusto on päättänyt (9.10.2017 § 90) rakennuttaa uuden koulu-päiväkodin. Päätöksen saatua lainvoiman kesällä 2019, on päätös toimeenpantu viipymättä, ja rakennushankkeen valmistelu käynnistynyt. Tämänhetkisen suunnitelman mukaan uusi koulu-päiväkoti valmistuu ja otetaan käyttöön kesällä 2022.

Valtuusto on päättänyt (02.06.2020 § 27), että uusi koulu-päiväkoti rahoitetaan 5 200 000 euron lainalla. Laina-aika on 21 vuotta, ja ensimmäinen vuosi on lyhennyksistä vapaa. Viimeinen erä on 2 000 000 euroa. Vuotuinen rahoituskustannus (lyhennykset ja korot) jää nykyisellä korkotasolla alle 200.000 euron. Rakennuksen taloudelliseksi poistoajaksi on päätetty 40 vuotta (kh 19.5.2020 § 117).

Vaikka uudisrakennus aiheuttaa olennaisen muutoksen kunnan talouteen, on uusi koulu-päiväkoti merkittävä vetovoimatekijä kunnalle. Lapin muuttajaselvitys vuodelta 2021 osoittaa, että Pelkosenniemen kunnan peruspalveluita pidetään hyvinä, mikä lisää kunnan vetovoimaa.

Kunnan konserniyhtiöt

Pelkosenniemen kuntakonserniin kuuluvilta yhtiöiltä pyydettiin kunnan toimintakertomusta varten tietoja sellaisista kunnan ja kuntakonsernin talouteen liittyvistä olennaisista asioista, jotka eivät käy ilmi kunnan tai kuntakonsernin taseesta, tuloslaskelmasta tai rahoituslaskelmasta. Tällaisia asioita ovat ainakin arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä sekä tiedot sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä ja keskeisistä johtopäätöksistä. Konserniyhtiöt eivät raportoineet todennäköisestä tulevasta kehityksestään aiemmasta olennaisesti poikkeavaa. Kunnan asuntokantaa kehitetään kunnan vuokra-asumisen kehittämissuunnitelman (Kvalt 4.11.2021 § 83) ohjalta, ja se koskee keskeisiltään osin kunnan konserniyhtiöinä toimivia vuokratalo-yhtiöitä.